Szarka László írása, a szerző geofizikus-mérnök, az MTA doktora
forrás: Magyar Nemzet

Valóban tönkretettük a Föld önszabályozó rendszerét? Az „urbánus zöldideológia" halálos fenyegetést jelent

Egy évvel az angliai megjelenést követően, 2010-ben adták ki Magyarországon James Lovelock *Gaia halványuló arca. Utolsó figyelmeztetés* (*The vanishing face of Gaia. A final warning*) című könyvét. Annak ellenére, hogy a mű egy világhírű kutató életműve összefoglalásának tekinthető, érdemi kritika alig jelent meg róla. A szerzőnek az éghajlatváltozással, az energiakérdéssel, valamint az „urbánus zöldideológiával" kapcsolatos gondolatai sokakat megbotránkoztatnak, de mindenkit el kell, hogy gondolkodtassanak.

Lovelock korábbi műve, a hetvenes évekből származó Gaia-hipotézis szerint a Föld olyan önszabályozó rendszer, amelynek célja a lakhatóság, azaz magának az életnek a fenntartása. Az önszabályozás tényét a tudomány Lovelocktól függetlenül is felismerte, de az az állítás, hogy az önszabályozásnak efféle célja volna, kívül áll a tudomány hatáskörén. A Gaia-hipotézist soha nem fogadták el, de a hipotézis és szerzője általános ismertségre tett szert. Újabb könyvének címével - *Gaia halványuló arca* - Lovelock nem a Gaia-hipotézis feladását jelzi, hanem azt kívánja érzékeltetni, hogy az emberiség tönkretette a földi önszabályozást. Szerinte minden globális környezeti probléma lényege ez, és az emberiség menthetetlenül rohan a vesztébe. Csak abban bízhatunk, hogy a megmaradó utódok a természettel majd békességben fognak tudni élni.

James Lovelock úgy látja, hogy a földi önszabályozás tönkremenetele a gyors és visszafordíthatatlan éghajlati változásban (felmelegedésben) nyilvánul meg. A Nobel-békedíjjal kitüntetett ún. Kormányközi Éghajlat-változási Bizottság (IPCC) által képviselt szemlélet őszerinte a politikusok és különféle érdekcsoportok tudománytalan nézetét tükrözi, amelynek kizárólagos célja az üzletmenet zavartalan folytatása (hasonlóképpen a klímaváltozást tagadókéhoz). A „dogmákkal, ikonokkal teli és az összes környezeti problémára könnyű megoldást ígérő hitet" - például, hogy ha elégséges mértékben csökkentjük a szén-dioxid-kibocsátást, akkor megint rendben lesz minden - határozottan elutasítja. Az elkerülhetetlen felmelegedés ellenére sem magát a folyamatot tartja az emberiségre leselkedő legnagyobb veszélynek, hanem az éhezést, az élettérért folyó versengést és a háborúkat, amelyek végső oka a túlnépesedés és a Föld forrásainak kimerülése. Állítja, hogy az emberiség legmegbízhatóbb energiaforrása a nukleáris energia, ennek értelmében az atomenergia ellenpropagandája egy hatásos és részben tudatos hazugságláncolatra épül. Különösen lesújtó a véleménye az úgynevezett „megújuló" energiafajtákról, mert az emberiség jelenlegi energiaigényét nem szabad és nem is lehetséges az aktuális természeti folyamatok energiájából fedezni. A megújuló energiafajták területigényét természetpusztítónak tartja. „Ha a kormányok ragaszkodnak ahhoz, hogy célszerűtlen és drága megújuló energia sémákat erőltessenek át, nemsokára oda jutunk, hogy a földek nagy részét bioüzemanyag gyártást szolgáló ültetvények, biogáz-generátorok és ipari nagyságrendben szélerőművek lepik el - akkor, amikor a földterületnek teljes mértékben az élelmiszer-termelést kellene szolgálnia, s még inkább egy elviselhető éghajlat és kémiai összetétel fenntartását. Ne legyen bűntudatunk, amikor nemet mondunk erre az egész ostobaságra: jobban megvizsgálva kiderül, hogy az egész csak egy jól kidolgozott trükk, amely néhány olyan ország érdekét szolgálja, amelyek gazdasága rövid távon jó hasznot húz a szélerőművek, bioüzemanyag gyárak és egyéb, zöldnek hangzó, energiával kapcsolatos berendezések eladásából. Pillanatra se higgyünk az ügynöki dumának, hogy ezzel mentjük meg a bolygót." Lovelock meggyőződése szerint a megújuló energiák iránti lelkesedést leginkább az ideológiai alapon osztogatott - az Európai Unió által is szorgalmazott - támogatási rendszer táplálja, és nem a racionalitás.

Legkényesebb gondolata a zöldmozgalmak történetének áttekintéséből levont következtetése. Az elsõ környezetvédő lobbisták (World Wildlife Fund, Friends of the Earth és a Sierra Club) még a

vadvilággal, a természettel foglalkoztak. A militáns zöldideológia először a hatvanas években, Rachel Carson *Néma tavasz* című, 1962-es könyvének súlyos félreértelmezésével mutatkozott meg. Carson figyelmeztetését - nevezetesen hogy az ipar fenyegeti a vadvilágot - a „városi zöldek" ugyanis úgy értelmezték, mintha az ipar az embert fenyegetné közvetlenül. A marxisták ekkortájt feljogosítva érezték magukat azt mondogatni, hogy a kapitalisták a profit érdekében már nemcsak kizsákmányolják, hanem meg is mérgezik az embereket. E tetszetős szöveg következményeként hamarosan szoros szövetség alakult ki a balosok és a zöldek között. A nukleáris atomrobbantások ellenzése ugyanakkor a pacifistákkal egyesítette a zöldeket. Valami ilyesfajta folyamat vezetett el a hetvenes években a Greenpeace létrejöttéhez. A huszadik század második felében a világ zöld mozgalmai egyértelműen a politikai baloldalhoz voltak köthetők.

Lovelock emlékeztet arra, hogy a televíziózás elterjedésétől - nagyjából a hetvenes évektől kezdve az emberiség természetismerete egyre inkább a természetfilmekre kezdett korlátozódni. Az igazi természet helyett - üdítő kivételektől eltekintve - csak a filmkészítők által megszűrt és torzított változat jut el a nézőkhöz. Ma már az emberiség nagyobbik része városlakó, és e tömeg a természettõl elszakadva tekint a vidékre. Hajlamosak azt gondolni, a vidék rendeltetése a városok életfenntartó szolgáltatásának biztosítása.

Lovelock a tudományos minősítés huszadik századi gyakorlatát is hibáztatja. Azáltal ugyanis, hogy a legtöbbet idézett Tudósok számítanak a legsikeresebbnek, sok fiatal vagy ambiciózus kutató a média sztori éhségének kielégítésével igyekezett magát ismertté tenni. A vegyi anyagok jelenlétének mégoly csekély koncentrációjú kimutatása az élelmiszerláncban a média félelemkeltő akcióinak kimeríthetetlen tárházává vált. Ügyvédek és törvényhozók bekapcsolódásával egy új, önfenntartó iparág alakult ki. Lovelock éppen azért nem volt soha támogatója a zöldmozgalmaknak, mert érzékeny műszerek révén minden lényegtelen dolog is kimutatható.

Az 1990-es évek elején - a szovjet kommunizmus bukásával - világszerte felismerték, hogy a kapitalizmus sok szempontból mégis jobban működhet, mint a szocializmus legtöbb formája. Ennek hatására a zöld gondolkodás a liberális-humanista eszmerendszer térfelére tolódott, amely irányzat a környezeti veszélyeket a jólétre leselkedő fenyegetésként értelmezte. Nem hajlandók tudomásul venni, hogy a Földrendszer („Gaia”) jóléte sokkal fontosabb az egyes emberek, sőt az emberiség jóléténél.

A zöldmozgalmaknak manapság sokféle árnyalata van, de James Lovelock kegyetlenül hangzó, sommás végkövetkeztetése az, hogy jelenkori civilizációnkra a természettől eltávolodott, ún. „urbánus zöldideológia” halálos fenyegetést jelent.

Lovelock nézetei e három kérdéskörben bizonyára sokak számára meglepők, mert

1. az éghajlatváltozással kapcsolatban tudatos megtévesztéssel vádolja a klímakutatás fő sodorvonalát,

2. a „fosszilis"- és a „zöld” energia-lobbit egyformán elutasítja,

3. napjaink mondhatni legdivatosabb ideológiáját mélységesen elítéli.

Nézetrendszere - a Föld-rendszer tűrőképességének, a kívánatos energiaforrásoknak és a zöldmozgalmaknak a megítélésében megmutatkozó kisebb-nagyobb véleménykülönbségek ellenére - egyfajta képviselete azon kutatók nézeteinek, akik a globális környezeti problémákról képesek különféle politikai sugallatoktól, elvárásoktól és konszenzusoktól függetlenül gondolkodni.